

Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: HE 241/2020 vp

Pelastustoimen järjestäminen

Aluehallintovirastot ovat antaneet yhteiset lausunnot lakiluonnoksista 24.9.2020 (PSAVI/4947/2020) ja 25.2.2021 (ESAVI/3669/2021).

Pelastustoimen järjestämisen siirtyminen hyvinvointialueille antaa hyvän pohjan pelastustoimen palveluiden yhdenvertaiseen tuottamiseen Suomessa. Pelastustoimessa yhdenvertaisten palveluiden kehittäminen edellyttää kuitenkin toimialalle nykyistä vahvempaa ohjausta, jonka tavoitteena tulee olla palveluiden vakioiminen alueesta huolimatta. Huolena on erityisesti pelastuslaitosten sivutoimisen ja sopimuspalokuntien henkilöstön riittävyys harvaan asutuilla alueilla, joissa pelastustoiminta perustuu edellä mainittujen henkilöiden muodostamiin palokuntiin.

Pelastustoimen ohjaus

Muodostettava hyvinvointialueen pelastustoimi tarvitsee palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden toteutumiseksi selkeää ja riittävän vahvaa ohjausta, riskienarvioinnista palvelutasopäätökseen, laadukkaiden palveluiden varmistamiseksi. Nykyinen 22 pelastustoimialueen muodostama pelastustoimi on kokonaisuutena hajanainen, mikä osaltaan johtuu toimivien ja tarpeeksi kattavien ohjausmallien puutteesta.

Asetuksen anto-oikeus on sisällynyt nykyiseen pelastuslakiin, mutta sitä ei ole esimerkiksi pelastustoimen palvelutason osalta käytetty. Pelastustoimen järjestämislauluonnokseen on sisällytetty myös mahdollisuuksia antaa asetuksia pelastustoimesta, joita tulee myös aktiivisesti tehdä, jotta uudistukselle asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa.

Aluehallintovirastojen pelastusviranomaisten edustus on lisättävä pelastustoimen neuvottelukunnan kokoonpanoon. Aluehallintovirastoilla on keskeinen rooli pelastustoimen ja sen palvelujen saatavuuden ja tason valvonnassa sekä asiantuntija-arvioiden tekemisessä pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen riittävydessä. Neuvottelukuntaan olisi näin hyvä saada myös aluehallintoviranomaisten asiantuntemus. Aluehallintoviranomaisten tulisi myös olla mukana sisäministeriön neuvotteluissa hyvinvointialueen kanssa, koska sen tehtävänä on valvoa pelastustoimen palvelujen tasoa ja valmistella pelastustoimen järjestämislain 14 §:ssä säädetyt asiantuntija-arvot. Näin aluehallintoviranomaisten asiantuntemus olisi sisäministeriön tukena

neuvotteluissa. Aluehallintoviraston läsnäololla neuvotteluissa voidaan varmistaa oikeellinen tieto.

Aluehallintovirastojen tehtäviin kuuluu kuntien valmiussuunnittelun tukeminen. Hyvinvointialueiden osalta tulee selvittää aluehallintoviraston rooli valmiussuunnittelun tukemisessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävissä.

Pelastustoimen valvonta

Pelastustoimen järjestämisen siirtyminen hyvinvointialueille ei arvioida vaikuttavan oleellisesti käytännön pelastustoimen valvontaan. Uudistuksen mukanaan tuoman pelastustoimen vahvemman ohjauksen voidaan kuitenkin arvioida parantavan aluehallintovirastojen tekemää valvontaa, sikäli kun toimialan velvoitteita määritellään nykyistä selkeämmin ja kattavammin.

Aluehallintovirastoille suunniteltu vuosittain tehtävä asiantuntija-arviointi hyvinvointialueen pelastustoimen tilasta on erittäin hyvänä pidettävä vakioitu tietolähde pelastustoimen valvonnan sekä alueellisen peruspalveluiden arvioinnin tueksi. Aluehallintovirastoille osoitettavat lisätehtävät nykyiseen verrattuna tarvitsee huomioida myös lisäresurssitarpeena.

Pelastustoimen ja ensihoidon synergia

Pelastustoimella on pitkä historia ensihoidon ja ihmisen peruselintoimintoja turvaavan ensivastepalvelun tuottajana. Ensivastepalvelun tuottaminen pelastustoimen ja muiden viranomaisten resurssein (esim. rajavartiosto) on hyvä tapa mahdollistaa kiireellisen, henkeä pelastavan avun nopea saanti lähimpänä hälytettävänä resurssina.

Poikkeusoloihin, suuronnettomuuksiin sekä väestösuojeluun varautumisessa on huomioitava, että niihin varattu henkilöresurssi ei voi olla pelastustoiminnan ja ensihoidon osalta sama, vaan molempien toimialojen varautumisesta tulee huolehtia erikseen. Esimerkkinä poikkeusolot ja valmiuslain 95 § 2 momentin mukainen tilanne, jossa kaikki terveydenhuollon tutkinnon suorittaneet palomiehet sijoitettaisiin muihin kuin pelastustoimen tehtäviin.

Harvaan asuttujen alueiden pelastustoiminta

Erityisesti harvaan asutuilla alueilla pelastustoiminta perustuu pelastuslaitosten sivutoimisen ja sopimuspalokuntien vapaaehtoisen henkilöstön aktiivisuuteen. Pelastustoimi tarvitsee näihin henkilöryhmiin kohdistuvien suunnittelu- ja kehittämisohjaustöiden vahvistamista nykyisestä niillä hyvinvointialueilla, joissa kyseinen henkilöresurssi tulee käytettäväksi, jotta myös tulevaisuudessa pelastustoimintaan on käytettävissä riittävästi henkilöstöä.

Esimerkiksi Itä-Suomessa Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan alueilla on yhteensä 11 päätoimisen henkilöstön muodostamaa ja 84 sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien muodostamaa palokuntaa. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO:n mukaan sivutoimiset ja sopimuspalokunnat osallistuivat vuonna 2020 59 %:iin pelastustoiminnan ja 76 %:iin pelastuslaitosten ensivastetehtäviistä.

Johtaja

Taina Rautio

Pelastusylitarkastaja

Kai Horelli